

גבולות ארץ ישראל

להיות בריאה. היא ביטאה את רגשיהעליונות הכוזב של ציבור מוכה ונרדף, שביקש לו פיצוי לי נחיתות מצבו. היא פתחה תהום בין "יהודי" ל"גוי" ובישרה כי כל הגויים הם שפלים וצמאירדם, רודי פים נקלים שיש לשפוך עליהם את חמת אלוהים.

אין זו תודעה בריאה לעם היושב בי מולדתו, והחייב לכונן יחסים בריאים עם סביבתו.

נקמה כדוגמה מקרית לגמרי, את הסיפור שלוש סתות ל. ל. פרץ. הוא מספר על נשמה שגדה בין שמיים וארץ, וחטיפשה את הגיבורים האמיתיים. שלושת גיבורי הסיפור הב: עשיר שהפקיר את עושרו בידי שר דדים, אך בסר את חייו בהגנה על שקיק של עפר מאדמתיהודיש; יהודי שעבר בין שתי שורות של מקלים אך נעצר וחזר כדי להרים את כיפתו שגפנה; יהודיה שי נידונה להיסתם על הארץ עגידי סוס וזהר בחוצות העיר, וביקשה רק סיכות, לחבר את שמלתה לעור גופה, כדי להגן על צניעותה.

זהו סיפור שהיתה בו נחמה רבה לציבור אומלל בגטו, ששאב עידוד מן המוסר וה אישי של גיבורים המוכנים למסור את נפם שם למען ערכים רוחניים. אולם ספק גדול הוא אם זהו סיפור בריא לילדי ארץ ישראל. הם ימדו מתוכו רק כי כל הגויים הם חיות טרף, הזוממים לרצואם. מכאן רק צעד קטן לאידיאולוגיה הנוראה של "עם לבדו ישכון", של בדידות לאומית כצח הגורל הנצחי, שהפכה את מדינת ישראל לגטו חדש.

הדור הגדול בישראל, שיצטרך להתגבר על מובחני המציאות של אומה עצמאית במולדתה, זקוק לתודעה לגמרי אחרת. תהיה זאת תודעה שתתבסס קודם כל על ה"גיון המציאות של הארץ בת" האלמוות, תודעה המחייבת להי שיט ידיים לעמים שכנים ורחר קים. היא חייבת להחזיק את שני אתיהגויים, פרי הפזורה, בתחור שה לאומית אשר תחנך להכנת עמים אחרים ורחיוב מאווייהם הי לאומיים.

זאת תהיה התודעה הישראלית האמיתית, שתחולל בכוא היום מהפכה עצומה בכל מערכתההיגיון של ישראל. היא לא תת כחש להיסטוריה של הפזורה היהודית, אולם הנושא העיקרי שלה יהיה ההיסטוריה של ארץ ישראל והמרחב שהיא שוכנת בו — נושא שכמעט אינו קיים לחלוטין בבית הספר הנוכחי. נגסה להתוות קו ללימוד תודעה זו במאמר אחר.

כאשר תהפוך תחושתהמולדת למלט הי מדביק של היגיון חדש, ייראו דבריימי הפזורה באור אחר לגמרי.

על אף גילויים אישיים וקבוצתיים של גבורה והתעלות מוסרית, שהיו בלי ספק בפזורה, לא תוכל הפזורה לעולם לעורר התמהבות וחייב בלב דור אשר ילמד כי אין חיים מחוץ למולדת.

★ ★ ★

א ינני מאמין שיש לזרוע בלב הדור הבא שנאה כלפי העבר היהודי. יש לזיהור מפני הגזמת הנעויות, המוליטות מהלה אחת באחרת. אפשר למרוז באבא ו אמא, מבלי לשנוא אותם, כפי שאפשר לי העריך ולהוקיר את ההורים, מבלי לחבוש את השטריימל.

אינני מטיף גם למלחמה בדת. אם יש כוחחיים בדת היהודית, היא תמצא ו צורות חדשות, שינבטו באדמת הארץ, ו שיפשיטו את תורת ישעיהו ועמוס מלבושה החיצוני שנוקם בגטו.

אין צורך לחחום בישון. יש צורך להיאבק על החדש, ליצור אותו, לטפח אותו. כי בסופו של דבר באה ה"תודעה היהודית" רק לי כסות על ערוותם הרוחנית של יוזמיה. הם מרגישים בחלל הריק אשר בלבם, ומנסים למלא אותו בערכים המתים של הגטו.

זוהי פשיטתהרגל הרוחנית של דור אשר ברח מן הגטו, ואינו מסוגל אלא להסוך את המדינה לגטו חדש.

אם לא נקדם את פני הרעה, לא יגרום קיבוץ הגלויות אלא לי גלות מקובצת חדשה.

מן הארץ. האמת הפשוטה היא כי רוב רובם המכריע של היהודי דים כבר ישב בחוףלארץ לפני שהרומאי הראשון דרך על ארמת "יודיאה".

בגלל רוח היהדות, שאיפשרה לכל יהודי להישאר יהודי טוב בכל מקום, לא חזרו כלל רוב היהודים מבבל לארץישראל. גם אחרי ימי עזרא ונחמיה, היתה יהדות בכל פורחת עד אין שעור יותר מן הקיבוץ היהודי הקטן שנחזק בין אויביו מסביב לירושלים. קיבוץ יהודי גדול ועשיר שני נולד באלכסנדריה. היהדות התפשטה לאיר כו ולרוחבו של אגן היסדהתיכון.

בניה של יהדות עשירה ומסועפת זו של חו את תרומותיהם לבית המקדש, באמצעות מגביתיהודיתמאוחדת דאז. אחדים מהם גם ביקרו בארץ, כתיירים לימי החגים. אולם חורבן הבית לא שינה כמעט כלום בהחי היהדות, והוא היתה רק תוליה קטנה אחת

ביסוד מקשר אחר. לא מולדת משותפת היתה המלט שהוביק את מליוני היהודים בעולם לגוף אחי, אלא הסגידה המשותפת בפני אלף ואחד מצחת ומנהגים. המצחת קיימו את היהודים, בלי שום צורך במולדת.

היהודי יכול היה לעבור מארץ לארץ, מיבשת ליבשת. כל עוד צם כיוםכיפור והתפלל לאותו אלה, נשאר יהודי.

יהדות זו נוצרה בפזורה. לפני גלות בבל, היו קיימים "בנייהודה". ואילו היהודים שחיו בגלות בבל, ושבהלקם חזרו משם, היו "יהודים". בכל חמשת ספרי התורה אין המושג "יהודי" מופיע אפילו לא פעם אחת. אולם בספר אסתר, הספר הגולתי בהא הידועה, מופיע המושג 43 פעם. מלבד זאת הוא מופיע רק בספרים שנכתבו בגלות בבל או אחריה: בספר נחמיה, בספר זכריה, בפרקים האחרונים של ירמיהו ופעמיים — פרי עריכה מאוחרת — בספר מלכים ב'.

בעוד יומיים יתחילו רכבות יהודים בארץ לצום ולהתפלל. כל הכבוד להם. מי שמאמין באלוהיו בלב ונפש ומשתחחה לו לפי הבנתו, מפעיל את אחת התכונות היותר יפות של הטבע האנושי.

אולם לאחרונה צץ סוג חדש של יהודים — אלה שאינם מאמינים באלוהים, הצוחקים בלבם לכל הי קדוש ליהודי האדוק, אך הפבורים כי יש לחנך את הדור הצעיר כי רוח היהדות. הם מטיפים לדת בלי אלוהים, לתפילה בלי דת, לסירור בלי תפילה.

בראש התנועה עומד עתה זיאמה ארץ, שרההיגיון של הקואליציה הסוציאליסטית דתית. הוא החליט לקצר את השעורים הי מעשיים בבתיהספר, כדי להנחיל לילדים משהו בקרוי "תודעה יהודית" או "תודעה ישראלית". הוא מבקש ללמד את תולדות הפזורה היהודית, את נוסח התפילות ואת ההחי של הגטו היהודי. כי הילד הישראלי, אומר ארץ, חייב להזדהות עם תרבות הגטו, לאותבה ולראות עצמו כנושאה וממשיכה.

מבחינה מעשית אין מה לחשוש מפני נסיון זה. ביתהספר העברי הצליח בשעתו להמאים על כולנו את התיך, עד שהיו דרושות לנו שנים ארוכות לפני שכל אחד מאתנו הצליח לגלות מחדש מיסמך גהרר זה. באותה מידה ימאים ביתהספר על בני הדור הבא את התפילה היהודית ואת גדולי הגטו.

הסכנה האמיתית אינה נובעת משעורר התודעה עצמם, אלא מן המחשבה המסי תתרת מאחוריהם. עם כל הכבוד לבעליה, זוהי מחשבה בלתימבוגרת, שסחית. כדאי להתמודד אתה אחת ולתמי.

★ ★ ★

ה טענה הקלאסית בעד התודעה הי יהודית היא כואת: היהדות שמרה על עמנו בגלות. לולא השבת והתפילות, היו היהודים נטמעים זה מכבר בין הגויים. רק הודות להן אנו קיימים.

התשובה לכך היא: אז מה? אדם חלה במחלה ממארת. רופאו צייה עליו לשכב במיטה עם בקבוק חם. רק הוי דות לכך נשאר בחיים. האם ישכב איש זה כל חייו במיטה, עם בקבוק חם, מתוך הכרת תודה?

אדם קילקל את קיבתו. הוא שתה כוס של שמןיקק וחזר לאיתנו. האם ימשיך לשתות שמןיקק כל יום עד יום מותו? אדם התפתל בכאכים. הרופא הזריק לו מורפיום. זהו רעל. הוא השפיע מפני שהוא רעל. אולם אוי לחולה הממשיך להרעיל את עצמו אחרי שחלף הצורך.

היהדות שמרה על היהודים בפזורה. גודה לה על כך. אולם אנו שוב איננו חיים בפי זורה. אנו חיים במולדת. המחלה חלטה.

★ ★ ★

ה שאלה האמיתית היא, כמובן, איך זה שמרה היהדות על היהודים בפזורה. מה היה בה שסיגל אותה לכך? התודעה של כל ציבור לא נפלה מן הי שמיים. היא התגבשה בהדרגה מתוך הנוי נים של המציאות, כתשובה לצרכים המעי שיים של החיים.

התודעה של הפזורה היהודית נולדה בפזורה, למען הפזורה. היא התגבשה וניצחה דווקא מפני שי היתה מותאמת למציאות של קיי בוץ בינלאומי, ללא מולדת.

התודעה של עם רגיל, המלט המבויק את כל בניו לגוף אחי, הוא תחושתהמולדת. עם רגיל כזה אינו יכול לחיות מחוץ למולדת. מי שנוטל ממנו את המולדת, שובר את בסיס חייו.

הבריטים שהיגרו מאדמת בריטניה חלו להיות בריטים. הם הפכו אמריקאים, אוסי טרלים, גיוזילנדים. הספרדים שהיגרו לי אמריקה חלו להיות ספרדים. הם הפכו ארגנטינאים ומקסיקאים.

התודעה של היהדות החליפה את המולדת

קצת מאחר

בתהליך הפיכת היהדות לקהילה בינלאומית. יתר על כן, במשך אלפיים שנה, בהן ערכו הנוצרים שבועה מסערי צלב לכיבוש הארץ, לא נעשה שום נסיון יהודי רציני ללכד חיל ולחזור לארץ — עד אשר גרמה לכך האנטישמיות והציונות, שהיו אהיות תאומות.

אותה תודעה גורמת כיום לאותן התור צאות. יהדות אמריקה אינה חולמת לבוא לארץ. אלסים מטובי בניו של הדור הצברי היגרו בגלוי או בסתר לחוףלארץ, הפכו יהודים טובים בקהילותיהם החדשות. האם עלינו לחנך את הדור הבא ברוח תודעה אשר תקל עליהם את ההגירה, בכל שעה שטיכויים כלכליים טובים יותר רומזים להם מעבר ליס?

★ ★ ★

ה זאת איננה הסכנה העיקרית. התור דעה היהודית אינה רק הרתיסכנות כי שלעצמה, לגבי בריאותו של העם החדש הגול בארץ. היא מסוכנת שבועתיים כשהיא באה במקומה של תודעה בריאה שצריכה להיחצר במולדת.

התודעה שנולדה בגטו לא יכולה

היחדות נולדה בפזורה, כדי לי קיים את היהודים בפזורה. אולם אנו עם החי במולדת. איננו מעוניי ליינים בשום תודעה המאפיינת לנו לחיות מחוץ למולדת. להיפך, אנו מעוניינים בתודעה שלא תי אפשר לנו ולבנינו לחיות בשום מקום אחר, בשום צורה אחרת.

★ ★ ★

א דם גם זה רק חלק מן האמת. הי יהדות לא זו בלבד שהיתה פרי הי פזורה. במידה רבה היא עצמה גרמה לי פזורה. כי ברגע שניתנת ליהודים האפי שרות הרוחנית להישאר גוף אחד ללא צורך במולדת משותפת, ניתן ההכשר הרוחני לחיים ללא מולדת.

אחת האגדות המרחפות בתללנו החינוכי היא כי הרומאים גירשו את היהודים מארץ ישראל. כך נולדה כביכול הגלות. בה החי זיקו היהודים מעמד במשך אלפיים שנה של רדיפות וסבל, אין כל הודות לרוח היהדות. לרוע המזל, אין רק דמיון בין אגדה זו לבין האמת ההיסטורית.

הרומאים לא גירשו את היהודים